№ 7 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՑՈՒՆՎԱՐԻ 20

1894

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՑՈՒՆՎԱՐԻ 20 № 7

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուսուցիչների ապահովութեան խնդիրը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դպրոցական առողջապահութիւն. Ցոփեանեան օրիորդաց դպրոցը. Գիտութեան հանդէս. Ունի Անդրկովկասը ազատ հող. Նամակ Աւէքսանդրոպօլից. Նամակ Կարսից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ճգնաժամ Սերբիայում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ակնարկներ.

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Ներկայ հանգամանքներում հայ ուսուցչի դրութիւնը՝ նրա ապագայ ապահովութեան վերաբերմամբ, շատ աննախանձելի է: Ուսուցչին, չը նայելով նրա երկարամեայ ծառայութեանը կրթական ասպարէզում, սպառնում է ծերութեան օրերում, կամ ույժը կորցնելուց յետոյ, ծանր և նեղ վիճակ: Նրա ռոճիկը այնքան մեծ չէ, որ նա կարողանայ նշանաւոր գումար յետ ձգել սև օրվայ համար և բացակայ է մի այնպիսի հիմնարկութիւն, որը կամաց կամաց ժողովէր նրա խնայած կոպէկները կանոնաւոր կերպով և ապա վերադարձնէր նրան ուսուցչական ծառայութիւնը թողնելուց յետոյ:

Մեծ ուրախութեամբ տեղեկանում ենք հաւաստի աղբիւրներից, որ այդ վաղուց զգացվող կարիքը քննութեան առարկայ է դարձել էջմիածնի ուսումնարանական յանձնաժողովի մէջ և ուսուցիչներին ապահովացնելու խնդիրը իր գլխաւոր հիմունքներում արժանացել է նպաստաւոր ուշադրութեան:

Այդ ապահովութիւնը իրագործելու ձևը և մանրամասն կանոնադրութիւնը սակայն դեռ չեն մշակված վերջնականապէս և ներկայումս շարունակվում են քննութեան առարկայ լինել էջմիածնում:

Գործը շատ կարևոր է և համակրելի, բայց և բազմաբեղ ու ծանր: Մամուլը իր կողմից պէտք է օգնի յանձնաժողովին՝ պարզաբանելով խնդիրը բազմակողմանի կերպով և յայտնելով իր կարծիքը գործի նպատակայարմար կազմակերպութեան մասին:

Այստեղ կարող են ծագել զանազան հարցեր դրամագլխի կազմակերպութեան և նրպաստ տալու մասին: Ի՞նչ աղբիւրներից պէտք է կազմվի այն մեծ կենտրոնական դրամագլուխը, որից պէտք է յետոյ համապատասխան մաս հանվի ուսուցչի համար: Ի՞նչ ձևով, քանի՞ տարուց յետոյ պէտք է կարողանայ ուսուցիչը ստանալ թոշակ: Որքա՞ն ժամանակ կարող է ուսուցիչը կամ նրա ընտանիքը ստանալ թոշակ և ի՞նչ քանակութեամբ:

Մեր ուսուցիչների դրութիւնը նման է մասամբ Ռուսաստանի ներքին նահանգների զեմստվօների դպրոցների ուսուցիչների դրութեան: Այնտեղ էլ նոյն անապահով վիճակին են մատնված ուսուցիչները, ինչպէս և մեզանում: Սակայն այնտեղ վաղուց յարուցված է մի քանի նահանգներում ուսուցչական ապահովութեան խնդիրը և ստացել է դրական լուծում: Զեմստվօն, օրինակ, Տվերի նահանգում, իր վրա է վերցրել կենսաթոշակի դրամարկղի պահպանութիւնը և կազմել է նրա կանոնադրութիւնը:

Մեր ծխական և թեմական դպրոցների ուսուցիչների ընդհանուր գանձարանը բնականաբար պէտք է գտնվի էջմիածնի անմիջական հսկողութեան տակ: էջմիածինը կենսաթոշակի կանոնադրութիւնը մշակելուց և հաստատելուց յետոյ, կորոշի գումարներ ժողովելու ձևը և իր վրա կը վերցնի նրա իրագործումը:

Բացի կենսաթոշակի խնդրից, կայ և ընդհանուր խնդիր ուսուցչական խնայողական դրամարկղների մասին զանազան տեղերում, որոնց մի թոյլ փորձը արված է Ներսիսեան դպրոցում:

Թող ձեռնհաս անձինք յայտնեն իրանց կարծիքը այս օգտաւէտ ծրագիրների մասին և նիւթ մատակարարեն ուրիշ հիմնարկութիւնների փորձերից՝ նպատակայարմար կերպով մշակելու դրամարկղ հաստատելու հիմնական կանոնները և գործը խելացի կազմակերպելու:

Երբ ուսուցչի նիւթական ապահովութեան գործը ամուր հիմքերի վրա կը հաստատվի, ուսուցիչը հանգիստ կարող է իրան նուիրել կրթական գործին, զբաղվել իր արհեստով, չը վախենալով որ նա, կամ նրա ընտանիքը կարող են մի ժամանակ մընալ առանց օրական ապրուստի:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

I

Դպրոցը, առողջապահական տեսակէտից, կարելի է ընդունել, իբրև ժամանակաւոր բնակարան, որտեղ մանուկները անց են կացնում օրվայ ամենալաւ ժամերը. հետևաբար դպրոցական առողջապահութիւնը պէտք է զբաղվի ամենից առաջ դպրոցով, իբրև բնակարանով, և պէտք է պահանջի շէնքից այն բոլոր առողջական օրէնքների իրագործումն, որոնց արդի գիտութիւնը ենթարկել է մարդկանց բնակարանները ընդհանրապէս: Բայց դէպի դպրոցը՝ իբրև մանուկների կացարանը, մենք աւելի խս պահանջող պէտք է լինենք, քան թէ դէպի հասարակ բնակարանները, քանի որ խնդիրը մ ա ն ու կ ն ե ր ի բնակութեան տեղի մասին է:

«Մանուկը, աւելի քան թէ չափահասը, պահանջ ունի այնպիսի միջավայրի, որտեղ նա կարող լինի գտնել իր կազմուածքը նորոգելու և կազդուրելու համար անհրաժեշտ տարրերը.—Նրա օրգանիզմի աճումն հնարաւոր է միայն մաքուր օդով և կանոնաւոր սնունդով: Երեխան չափազանց զգայուն է դէպի ծանր օդը, վնասակար թոյները, դէպի հիւանդաբեր—վարակիչ նիւթերը: Բոլոր վնասակար պայմանները աւելի խիստ կերպով են ներգործում մանկան, քան թէ հասունացած մարդու վրա: Արտաքնոցների գազերը ու գարշահոտութիւնները այնպէս հեշտ և խոր կերպով ազդում են նրա օրգանների վրա, որ քիչ ժամանակից յետոյ նրա աճումն կանգնում է, նրա ֆիզիկան վնասվում է և նրա օրգանիզմը դառնում է մի չափազանց պարարտ հող ամեն տեսակ հիւանդական սերմերի համար: Ամեն տեսակ վարակիչ հիւանդութիւններ զարմանալի հեշտութիւնով պատուաստվում են այս հողի վրա»: (Monin et Dubousquet—Laborderie):

Ֆրանսիացի հիգիենիստների այս խօսքերից ակներև է դպրոցական շէնքի ուսումնասիրութեան անհրաժեշտութիւնը: Արդի առողջապահական գիտութիւնը մեզ մի շարք ցուցմունքներ է տալիս դպրոցի շինութեան յարմարութիւնների և ուսումնարանական կարասիքների մասին: Դպրոցի շէնքը ուսումնասիրելուց յետոյ մենք կը խօսենք

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

—

Կարդացէք այսօրվայ նամակները Աւէքսանդրոպօլից, Կարսից, Նոր-Բայազէտից.—ժողովուրդը քաղցած է, հաց է ուզում...

Դուրսը ցուրտ, բուք, սառնամանիք, մարդկանց սրտերը քարացած, ինչպէս սառած գետինը, իսկ ներսը՝ խոնաւ գետնի վրա թափված երեխաները, սովից թուլացած, դալկացած, դեղնած, ամեն րոպէ կրկնում են. «հա՛ց, քաղցած ենք, հա՛ց»:

Ինչ անի մայրը. ինչպէս դիմանայ հայրը: Ո՞ւմ դիմեն, ո՛ր ջուրն ընկնեն:

Դեռ դրանք աղքատների մէջ երջանիկներն են. մի—մի անգամ, բարի մարդիկ ներս են մտնում նրանց աղքատիկ տնակները, հարց ու փորձ անում նրանց վիճակի մասին, սիրտ տալիս, մխիթարում, և մի քանի կոպէկ հացի փող շնորհում, և վերջն էլ մի քանի ցաւակցական խօսքեր գրելով լրագրին, յորդորում քաղաքացիներին յիշել այդ թշուառներին, կարեկցել դրանց, օգնել...

—

Սակայն քանի՜ հարիւրներ, հազարներ կան, որոնք ամբողջ շաբաթներ քաղցած են մնում, ականատես լինելով հարազատ զաւակների լաց ու կոծին, տանջանքներին, սիրտ կտրատող աղաղակներին,—բայց որոնց մասին ոչ ոք չը գիտէ, նրանց շէմքից ներս չէ նայում ոչ մի մարդկային արարած, ուր քաղցի հետ տիրում է կատարեալ յուսահատութիւն, ուր տարիներով չէ լսվում մի սփոփիչ խօսք, մի մխիթարական բառ...

Այստեղ քաղցի հետ կռւում է մի այլ սոսկալի զգացմունք.—ն ա մ ո ւ ս ը, թ ա ս ի բ ը. այդ զգացմունքը խլացնում է հօր ականջները, քարացնում քնքոյշ մօր սիրտը. նրանք նայում են թուլացած երեխայի դեղնած դէմքին, լսում են նրա սրտաճմլիկ ձայները, բայց ոչինչ չեն անում...

Ո՛հ որքան ծանր, որքան դժուար է ձեռք կարկառել, մուրալ՝ նոյն իսկ հարազատ զաւակի համար, նոյն իսկ քաղցից չը մեռնելու համար...

—

Գոհ կը լինէր մարդկութիւնը, եթէ աղքատները միայն նրանք լինէին, որոնք արդէն սովոր են մուրալ, ձեռք մեկնել, ողորմութիւն խնդրել: Դրանց թիւը շատ էլ մեծ չէ: Դրանք միայն հարիւրերորդ, հազարերորդ մասն են կազմում այն աղքատների, որոնք նոյնպէս ոչինչ չունեն, ինչպէս փողոցի մուրացկանները, որոնք նոյնպէս կարօտ են մի կուշտ փոր հացի, ինչպէս թափառաշրջիկ կաղերը, կոյրերը, յաշմանդամները, բայց որոնք ամաչում են փողոց դուրս գալ, որոնք իրանց մերկութիւնը ծածկում են մթութեան մէջ, և իրանց քաղցածութիւնը լռանում դառն արտասուքներով, անվերջ տանջանքներով...

Ո՞վ կարող է երևակայել, որ ահա այս փառաւոր տան կողքին, բանուկ փողոցի վրա, ներքին յարկի նկուղների մէջ ապրող ընտանիքը չորս օր է քաղցած է, հայրը տուն չէ վերադառնում, երեխաների ողբը չը լսելու համար, մայրը տանից դուրս չէ գալիս՝ իր ամօթը ծածկելու համար, իսկ անխիղճ տանտէրը, պարտատէրը հանգիստ չեն տալիս, հայհոյում են, ծեծում, վիրաւորում աղջկան՝ մօր աչքերի առաջ, կնոջը՝ մարդու առաջ...

—

1892 թւի խօլէրայի ժամանակ էր: Թիֆլիսի ինտելիգենցիան ժողովրդին օգնելու մտքով ոգևորված՝ տաք տաք խօսում էր սանիտարական միջոցների, մաքրութեան, լաւ ուտել խմելու մասին:

Եւ այդ միջոցին ես էլ, Հաւլաբար թաղում, պտտում էի տները, որ իմանամ աղքատների վիճակը, կերակուր, թէյ, շաքար բաժանելու համար... Տէր իմ Աստուած: Այժմ էլ, ամբողջ երկու տարի անցնելուց յետոյ, երբ յիշում եմ իմ տեսածները, սարսափում եմ...

Ահա մտել եմ մի խաւար գետնայարկը: Պատուհաններ կան, բայց լոյս չը կայ: Պատերից ջուր է կաթկթում: Օգոստոս ամիսն էր, բայց կարծէք շուրջը սառնամանիք էր և սառնամանիքի հետ մի սոսկալի գարշահոտութիւն: Եւ այդ գարշահոտ, խոնաւ, մութ նկուղի մէջ ապրում էր մի ամբողջ ընտանիք. հիւանդոտ հայր, մայր, երկու աղջիկ, մինը արդէն չափահաս: Նրանք օրերով քաղցած են. ամիսներով կերակրի երես չեն տեսել. քրէհ չեն տուել, տանից դուրս են անում... Պառաւ հայրը երբեմն կօշկակար է եղել, սակայն նա վաղուց զրկվելով մուշտարիներից՝ թողեց դուքանը, սկսեց տանը աշխատել. երբեմն երբեմն աղքատ հարևանները կարկատելու կօշիկ էին տալիս: Բայց մի քանի տարի է, այդ էլ չը կայ...

—Է՞հ, պարոն ջան, մէ վախտ ես էլ...

Եւ նա ինձ պատմեց սոսկալի պատմութիւնների մի ամբողջ շարք... իսկ այժմ... այժմ օրը մի քանի անգամ իր կօշկակարի մուրճով խփում է տախտակին. այդ թրխկոցը նրան յիշեցնում է իր անցեալը... Այդ անցեալը ցնցում է ուժասպառ, հիւանդ ծերունու ինքնասիրութիւնը, և այդ ինքնասիրութիւնը, այդ թ ա ս ի բ ը նրան ստիպում է ծածկել իր քաղցածութիւնը, իր սովատանջ ընտանիքի տանջանքները...

Նկուղի մէջ թախտ էլ չը կար. պարկում էին գետնին. ամբողջ ընտանիքի անկողինը՝ մի քանի ցնցոտի էր միայն: Պատուհաններից մէկի վրա դարսած էին շիշերի կտորտանք, հին ամաններ, կօշիկի կտորներ,—մի խօսքով փողոց թափած իրերի մի ահագին կոյտ:

Եւ ինչ էք կարծում. բանից դուրս եկաւ, որ տարիների ընթացքում փողոցից այդ բոլորը հաւաքել, բերել տանը, դարսել են, իբրև մի հարստութիւն, իբրև գին ունեցող բաներ...

Կարող էք երևակայել, որ աշխարհումս կան մարդիկ այնքան աղքատ, այնքան կարօտ և զրկված, որոնց համար փողոցում ընկած կոտրած շիշը, ամանի կտորը, կամ պատռած կօշիկը հարստութիւն է, զարդ է, տան սարք է...

Իսկ դա բացառութիւն չէ. մէկը չէ, տասը չէ, հարիւրներ, հազարներ կան այդպէս: Սակայն դրանք մուրացկանութիւն չեն անում, փողոց չեն դուրս գալիս, ձեռք չեն մեկնում...

Ամենասոսկալի աղքատութիւնը դա է:

—

Մարդիկ քաղցած են, հաց են ուզում.—ամենից առաջ դրա մասին պէտք է մտածել: Քաղցած մարդու, սոված ժողովրդի հետ՝ խենթութիւն է խօսել դպրոցի, գրքի, լուսաւորութեան, գաղափարի մասին: Քաղցած մարդը քար է. սոված ժողովուրդը՝ ժայռ... Սոված մարդը ընդունակ է հարազատ որդուն ուրանալ, հարևանի տունը կրակ տալ, ընկերոջը մորթել, այրել քանդել, սպանել... Պատկերացրէք ձեզ այդ տեսակ թշուառների վիճակը, սոսկալի ձմրան ժամանակ, քաղցած, սոված, անօգնական. մտաբերեցէք այդ թշուառ վիճակի աւելի թշուառ հետևանքները, և ես համոզված եմ, որ ձեր ձեռքը ինքն իրան կուղղվի դէպի ձեր գրպանը...

Մեծ զոհաբերութիւններ չեն պահանջվում: Մեր հասարակութիւնը, մեր «բաղդաւորները» անընդունակ են մ ե ծ զոհաբերութիւնների:

Միայն երբ տաք սենեակում, ճոխ սեղանի մօտ վայելում կը լինէք աշխարհի բարիքները, երբ թատրոն էք գնում ճաշակելու գեղարւեստական վայելչութիւն, կամ հաւաքված էք կլուբներում՝ հանգիստ ժամեր անցկացնելու, կամ երբ ձեր ընտանիքի մէջ նստած՝ անհոգ քէֆ էք արձակում, և կամ հիւրասիրութիւններ էք կազմում բարեկամներով և ծանօթներով ք է ֆ ե ր անելու, մի մոռացէք, ի սէր Աստուծու յիշեցէք, որ ձեր հարևանը քաղցած է, որ ձեզանից մի քանի քայլ հեռու փոքրիկ երեխան «հաց, մի կտոր հաց» է աղերսում, բայց տուող չը կայ, որ մօտիկ թաղում՝ հիւանդը, մահվան տագնապի մէջ, իր վերջին րոպէներն է անցկացնում, բայց ոչ դեղ կայ, ոչ մի գդալ տաք կերակուր, ոչ էլ յոյսի մի նշան: Յիշեցէք, որ դրանք էլ մարդիկ են, ուտել են ուզում, որ դրանք էլ պէտք է ապրեն:

Օգնեցէք:

Խ. Մալումեան

ուսումնարանական պիտոյքների մասին առողջապահական տեսակէտից, յետոյ կը բացատրենք արդի գիտութեան հայեացքները մանուկների պարապելու ձևի, նրանց ֆիզիկական կրթութեան, «դպրոցական հիւանդութիւնների» վրա և այլն, և վերջը կը խօսենք *բժշկական—առողջապահական վերահսկողութեան* մասին դպրոցների մէջ:

Այս մի շարք էսքիզներում մեր ցանկութիւնն է խօսել ճիշդ, բայց հանրամատչելի կերպով, նախ բացատրելով դպրոցների հակաառողջական դրութիւնից առաջացած վնասները աճող սերնդի համար, և յետոյ առաջ բերելով այն պահանջները, որոնք գիտութիւնը անում է ուսումնարանից:

Դպրոցի շէնքը: Լայնի առնելով, դպրոցի շէնքից պահանջվում է հետևեալը:

1) Որ նա որքան կարելի է բարձր դիրք ունենայ:

2) Որ շինված լինի չոր և ոչ ճահճոտ գետնի վրա:

3) Որ երկրի կլիմային համեմատ դրութիւն ունենայ:

4) Որ տեղը հանդարտ լինի և հեռու ամեն տեսակ վարակիչ հիւանդարար կենտրոններից (ճահիճ, աղտոտութիւններ, զանազան գործարաններից դուրս եկած կեղտոտ ջրեր և այլն):

5) Որ շրջապատող օդը մաքուր լինի և հեշտութիւնով նորոգվող. չը պէտք է մոռանալ, որ բազմաթիւ և խիտ ծառերի մօտիկութիւնը խոնաւ է դարձնում օդը, իսկ զանազան գործարանների ծուխն ու գարշահոտութիւնները թունաւորում են նրան:

Դպրոցը պէտք է ունենայ որքան կարելի է մեծ *բակ*՝ մանուկների խաղալու համար ու չորջը ազատ տարածութիւն, այսինքն՝ ուսումնարանը լաւ է, որ միանգամայն առանձին շինութիւն լինի: Բեռլինի դպրոցների համար որոշված է, որ նրանք գոնէ 9 սաժէն տարածութիւնով բաժանված լինեն միւս տներից: Բժ. Թեմբոլդի կարծիքով ուսումնարանը պէտք է հեռու լինի բարձր շինութիւններից և եկեղեցիներից: Սակայն, քանի որ մեր դպրոցների մեծ մասը եկեղեցիների գաւթումն են գտնվում, մենք այս կանոնին չենք կարող հետևել, բայց գոնէ պէտք է զգուշանալ ուսումնարանները սարերի ստորոտներին կառուցանել, որպէս զի օդը կարող լինի ազատ չփել նրա պատերը և արևը ամեն կողմից ողողել, և որպէս զի այս կենդանարար օդը և ջերմացնող արևը ազատ մուտք ունենան դպրոցի ներսը: Ֆրանսիական առակն ասում է. «Ուր չէ մտնում արևը, մտնում է բժիշկը»:

Գիւղերում աւելի հեշտ է իրագործել այս պահանջները, քան թէ քաղաքներում, որտեղ գետինը այնքան սուղ է. գիւղական դպրոցները կարող են և *ազատ տեղում* շինվել և ընդարձակ բակ ունենալ: Դպրոցի առողջապահութեան ամենաանհրաժեշտ պայմանը—*չորութիւնն* է: Իբրև օրէնք պէտք է ընդունել հետևեալ ֆօրմուլան: *Չոր շէնք չոր գետնի վրա*: Եւ ճշմարիտ որ, խոնաւութիւնը աճող սերնդի թշնամին է. նա, այսպէս ասած, թափանցում է մանկան դեռ չը հաստատված կազմուածքը, առաջացնելով շատ անբուժելի հիւանդութիւններ, որոնցից ամենասարսափելին անտարակոյս ռևմատիզմն է (քամի), որի հետևանքն է սրտի անբուժելի հիւանդութիւնը:

Հետևաբար, *դպրոցի պատերը* պէտք է *չոր և խոնաւութիւն չընդունող նիւթերից շինվեն*: Դասարանների յատակը պէտք է գետնից բարձր լինի, որ գետնի խոնաւութիւնը չանցնի: Այս նպատակով պահանջվում է, որ յատակը տախտակից լինի, իսկ տակը անթափանցիկ նիւթով լցրած, (օրինակ մանր խիճ կամ աւազ): Բնակարանների առողջապահութիւնը մանրամասն կանոններ է տալիս դպրոցի շինութեան վերաբերեալ: Ժամանակ է արդէն մեր թեմական տեսուչներին գոնէ հետաքրքրութիւն ունենալ կարդալու տարրական ձեռնարկներ այդ կարևոր խնդրի մասին: Դժբաղդաբար, մինչև այժմ թեմական տեսուչները մի անհասկանալի անտարբերութիւնով են վերաբերվել դէպի այս հիմնաւոր խնդիրը: Ֆրանսիայում, 1886 թ. օրէնքով, իւրաքանչիւր նոր բացված դպրոցի շինութիւնը պէտք է քննվի դպրոցական վերահսկողներից, որոնք բժիշկներ են և միայն սրանց հաւանութեան հիման վրա իշխանութիւնը թոյլ է տալիս որոշեալ տան մէջ ուսումնարան բանալ: Թոյլ կը տրվի՞ մեզ սրտեօք երազել, որ մեր մէջ էս երբ և իցէ կը մտցվի այս հիանալի կանոնը...

Բժշկ. Վ. Արծրունի

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԸ

Կիրակի, յունվարի 23-ին, Թիֆլիսի երեք եկեղեցիներում՝ Վանքի, Մուղնու և Բեթղեհէմի եկեղեցիներում լինելու է ծխական պատգամաւորների ընտրութիւն՝ Յովնանեան-Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձուներ ընտրելու համար: Այդ երեք եկեղեցիներից իւրաքանչիւրը պէտք է ընտրի չորս-չորս պատգամաւոր, ուրեմն ընդամենը 12 պատգամաւոր, որոնք իրանց միջից պէտք է ընտրեն չորս հոգաբարձու:

Այդ ընտրութեանը մենք կարևոր նշանակութիւն ենք տալիս, որովհետև հոգաբարձական նոր ընտրութիւնը միակ միջոցն է, որով կարելի է կերպարանափոխել դպրոցի այժմեան վիճակը և հանել նրան իր աննախանձելի դրութիւնից:

Այդ անհագին և ապահով ուսումնարանի ղեկը մի քանի տարի է արդէն, որ յանձնված է պ. Փիլիպոս Վարդանեանին, իբրև տեսչի: Երբ պ. Վարդանեան ձեռք առաւ այդ ուսումնարանի ղեկը, մենք յոյս ունէինք, որ նա կարող կը լինի կազմել օրինաւոր ուսուցչական խումբ, կենդանութիւն մտցնել դպրոցի մէջ, և նիւթականապէս ապահով դպրոցը հասցնել արժանաւոր բարձրութեան:

Բայց մեր յոյսերը չարդարացան: Մենք այժմ համոզված ենք, որ պ. Վարդանեան, որը իբրև թարգմանիչ շատ եռանդոտ է, և իբրև ուսուցիչ նոյնպէս կարող է շատ օգտաւէտ լինել մի այնպիսի մեծ դպրոցում, ինչպիսին է Ներսիսեան դպրոցը, միանգամայն իր դերում չէ՝ իբրև տեսուչ Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի:

Մի այնպիսի ապահով դպրոցում, ինչպիսին է Յովնանեան դպրոցը, իսկապէս հոգաբարձութիւնը de facto ոչինչ չէր ունենայ անելու, եթէ տեսուչը լինէր գործունեայ, ուժեղ մարդ, եթէ նա կազմակերպէր մի լաւ ուսուցչական խումբ, և դրա օգնութեամբ առաջ տանէր գործը: Բայց քանի որ ոչ տեսուչն է իր դերում և ոչ ուսուցչական խումբը, այդ դէպքում հոգաբարձութեան դերը ահագին նշանակութիւն է ստանում, քանի որ նա պէտք է լինի մի *խթան* տեսչի համար, և պէտք է անդադար իր կօնտրօլով և արդար պահանջներով ստիպի ուսուցչական մարմնին գործել՝ փոխանակ թմրելու, վերանորոգվել՝ փոխանակ չինական պատով շրջապատվելու:

Ահա թէ ինչու մենք հոգաբարձական նոր ընտրութեանը կարևոր նշանակութիւն ենք տալիս:

*

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Մոսկվայում, յունվարի 4-ին, բացվեց բնագէտների իններորդ ժողովը: Ցայտնի պրօֆէսոր Տիմիրեազև, կարգադրիչ մասնաժողովի նախագահը, կարդաց առաջին ճառը, որը նուիրված էր *գիտութիւնների զարգացման*: «Եթէ մի բան կայ, առեց նա, որը վկայում է *ազգի հոգեկան ոյժը*,—այդ անկասկած նրա *միտքն* է, արտայայտված գեղարուեստական ստեղծագործութեան և գիտական մտածողութեան միջոցով: Ռուսական գեղարուեստը և ռուսական գիտութիւնը սկսում են պատուաւոր տեղ բռնել եւրոպական հին կուլտուրական ազգերի շարքում: Պուշկինի, Գոգոլի, Տուրգենևլի, Տօլստօյի անունների հետ միասին եւրօպական հռչակ են ստացել և այնպիսի գիտնականների անուններ, ինչպէս են Լօբաչևսկի, Զինին, Պիրօգօվ, Բօտկին և ուրիշներ:

«Նշանաւոր է այն երևոյթը, որ ռուս գիտութիւնը ամենամեծ անուններ տուել է մաթեմատիկայի, քիմիայի, օրգանական աշխարհի զարգացման և ուրիշ այնպիսի գիտութիւնների մէջ, որոնք ձգտում են ճշգութեան կամ փորձում են երևոյթների իմաստը ըմբռնելու և նրանց կազմելու գաղտնիքի մէջ թափանցելու: Այս ուղղութիւնը համապատասխան է դարուս գիտութեան բարձրագոյն նպատակներին:

«Շատ անգամ ասված է, թէ տասնութերորդ դարը *խելքի, իմաստութեան դար* է, իսկ տասն և իններորդը *բնագիտութեան դար*, երկաթի, շոգու, էլէկտրականութեան և նրանց գործադրութեան դար: Որ ժամանակակից դարը ճիշդ գիտութիւնների և բնագիտութեան դար է—դա անվիճելի է. բայց չը պէտք է կարծել, թէ բնագիտութեանը գործնական, շահադիտական նշանակութիւնն է տուել գլխաւորապէս այն մեծ ոյժը, որ այժմ նա ունի. ոչ, այդ ուժը ճիշդ հետազօտութեան եղանակն է: Երբ միջնադարեան մարդիկ անմիտ նպատակ էին դրել գտնել փիլիսոփայական քարը, կամ կեանքի էլէքսիրը, գիտութիւնը առաջ չէր գնում. իսկ երբ սկսվեց բնութեան և նրա ոյժերի հետազօտութիւնը, այն ժամանակ առաջ եկան միմեանց ետևից մեծ գիւտեր, որոնք տուին և գործնական նշանաւոր հետևանքներ: *Գիտութիւնը ոյժ է*, որ լայնացնում է մարդու մտաւոր աշխարհահայեացքը և բաց անելով բնութեան բազմաթիւ գաղտնիքները, տալիս է կարողութիւն ծառայեցնել նրանց մարդու կարիքներին և պահանջներին: Այնպէս որ տասն և իններորդ դարը, որ մի կողմից ստացել է շոգու, երկաթի, էլէքտրականութեան դարի անունը, միւս կողմից պէտք է համարել գիտական մտքի դար, որը ձգտում է բոլոր տիեզերական երևոյթների հոյակապ շինուածքը պարզաբանել:»

Պրօֆէսոր Տիմիրեազևի ճառը արժանացաւ բուռն և երկարատև ծափահարութիւնների:

ՈՒՆԻ՞ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԸ ԱԶԱՏ ՀՈՂ

Պրօֆէսոր Խախանօվ Մոսկվայում կարդացել է նորերս մի զեկուցում գաղթականութեան խնդրի մասին Կովկասում: Կովկասի վրա, ասում է զեկուցանողը, նայում են Ռուսաստանում իբրև մի երկրի վրա, որ կարող է տեղ տալ ներքին նահանգներից դուրս եկած գաղթականներին, մոռանալով, որ սակաւահողութեան, կամ անհողութեան խնդիրը հասունացել և օրվայ հոգս է դարձել նոյն իսկ Կովկասում:

Թիֆլիսի նահանգում, օրինակ, իւրաքանչիւր հոգու վրա գալիս է $1/_{3}$ դեսիատին հող, իսկ Քութայիսի նահանգում գիւղացիները հողը վարձով են վերցնում, տալով հողատիրոջը հունձի ամբողջ կէսը: Սակաւահողութիւնը ստիպում է շինականներին գաղթել հեռաւոր տեղեր, Ստավրօպօլի նահանգը և որոնել մասնաւոր ղբաղմունքներ:

Լեռնականների Թիւրքիա գաղթելուց յետոյ այժմ ազատ հող մնացել է շատ քիչ—մինչև 170 հազար դեսիատին, որոնցից 100,000-ը պատկանում է մասնաւոր անձանց և վանքերին և ուրեմն միայն 70,000 դեսիատինը յարմար է գաղթեցնելու համար:

Իր զեկուցման վերջում պ. Խախանօվ յիշեցնելով, որ կովկասեան ընդհանուր կլիմայական պայմանները և երկրագործութիւնը ունեն իրանց առանձնայատկութիւնները, առաջարկում է Սև ծովի արևելեան ափերի ազատ հողերը բնակեցնել կովկասեան գիւղացիներով, որոնք հողի կարիք ունեն ոչ պակաս, քան նրանց եղբայրները ներքին նահանգներում:

Պ. Խախանօվ կարդացել է իր զեկուցումը բնագէտների ժողովի աշխարհագրական բաժնում և առիթ է տուել ջերմ վիճաբանութեան:

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՊՕԼԻՑ

Յունվարի 13-ին

Յունվարի տօների առիթով Բարեգործական ընկերութեան տեղիս ճիւղի վարչութիւնը որոշել էր 60 րուբլի բաժանել քաղաքիս աղքատ ընտանիքներին: Դրա համար կազմված էր երեք հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով: Այդ մասնաժողովը աւելի նպատակայարմար գտաւ անձամբ այցելել աղքատ տները, որպէս զի հնարաւորութիւն ունենայ խիստ կարօտեալներին բաժանելու փողը: Այս առիթ տուեց մեզ աւելի մօտից գիտելու մեր բազմաթիւ աղքատների դառն վիճակը:

Աղքատները գլխաւորապէս տեղաւորված են քաղաքի ծայրերում: Աղքատ ընտանիքների թիւը հասնում է 250-ի, որի կէսը քաղցածութեան պատճառով ուղղակի ենթարկված է սովամահ լինելու: Նրանցից շատերը երեք, չորս օր մնում են առանց հացի: Մեծամասնութիւնը ապրում է մուրացկանութեամբ, և որովհետև այդ միջոցով ապրելու սովոր չեն, ուստի ուղարկում են լաթերով ծածկված իրանց փոքրիկ երեխաներին քաղաքի տներից հաց մուրալու: Խօլերան և երկու տարվայ հացի անբերրիութիւնը աղքատներին այն դրութեան է հասցրել, որ շատ յաճախ նոյն իսկ այստեղի ամօթխած կանայք՝ մութը գետնը կոխելուց յետոյ, դուրս են գալիս հաց խնդրելու: Եւ երբ նրանց փող են տալիս, հրաժարվում են ընդունել, ասելով. «Այժմ մութն է և չենք կարող հաց գնել, իսկ քաղցած երեխաները ուտել են ուզում. ի սէր Աստուծոյ, հաց տուէք, հաց տուէք մեզ»:

Ամեն քայլափոխում մեզ պատահում էր տեսնել 6—7 և աւելի հոգուց բաղկացած ընտանիքներ: Հասակաւոր անդամները մեր հարցին՝ թէ ինչու չեն գնում աշխատելու՝ պատասխանում էին. «մենք ուրախ ենք և պատրաստ ենք աշխատելու, բայց ո՞ւր է աշխատանք. քաղաքում գործ չի ճարվում»: Աղքատների բնակարանները սարսափելի պատկերներ են ներկայացնում. դրանք տներ չեն, այլ կենդանու բներ, որջեր. խոնաւ, հողէ յատակով, մարդու հասակից ցած, փոքրիկ և այնքան մութը, որ հազիւ կարելի է լինում մէջն ապրողներին որոշել: Ոչ պակաս սարսափելի պատկեր է ներկայացնում աղքատների արտաքին տեսքը. մաշված, յուսահատ, լղարած դէմքեր, երեխաները քաղցից ու ցրտից գունատված, ոտաբոբիկ, լաթերով ծածկված, կիսամերկ մարմնով ընկած իրար վրա՝ կուչ են գալիս *քուրսու* տակ:

Կանայք իրանց մերկութիւնից ամաչելով, թագնվում էին ուրիշների ետևը: Նրանց փող տալով, մենք չէինք կարող շատ էլ առատաձեռն լինել, որովհետև քաղցածներն ահագին լեգէօն էին ներկայացնում, իսկ փողը քիչ էր: Մենք դրանով աւելի ևս գրգռեցինք նրանց քաղցած ստամոքսները, որովհետև մի ընտանիք, որ բաղկացած է 6—7 հոգուց, 60 կոպէկ կամ 1 րուբլի ստանալով, ամենաշատը դրանով երկու օր կարող էին կերակրվել, իսկ յետոյ նրանց դարձեալ սպասում էր սովը: Այս միանուագ արած չնչին օգնութեան մէջ իսկական օգնութիւն չը տեսնելով, Բարեգործական ընկերութեան ճիւղը վճռել է, վարչութեան անդամ պ. Սարգիս Սահակեանի նախաձեռնութեամբ, բանալ էժանագին ճաշարան, որտեղից խեղճերի մի յայտնի տոկոսը ձրի ճաշ կը ստանայ: Կիրակի, յունվարի 16-ին, ենթադրվում է այդ ճաշարանի բացումը: Բայց ընկերութեան միջոցները՝ աղքատութեան հետ համեմատած՝ այնքան աննշան են, որ ճաշարանը հազիւ 2—3 ամիս կը կարողանայ պահել, ուստի հասարակութեան կողմից նիւթապէս աջակցել անհրաժեշտ է: Յուսով ենք, որ այս բարի գործը արձագանք կը գտնի հասարակութեան սրտի մէջ և իւրաքանչիւրը իր ոյժի չափ նպաստ կը հասցնի:

Մենք յոյս ունենք նոյնպէս, որ Բարեգործական ընկերութիւնը իր կողմից նիւթապէս կը նպաստի Ալէքսանդրօպօլում բացվելիք ճաշարանին. ներկայ րօպէում դա ամենակարևոր օգնութիւնը կը լինի:

Ա.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Յունվարի 11-ին

Յունվարի 1-ին, երբ քաղաքացիներից մի ստուար խումբ գնացել էր պ. նահանգապետի նոր տարին շնորհաւորելու, պ. նահանգապետը շատ քաղցր կերպով նրանց ընդունելուց յետոյ՝ դիմել է քաղաքացիներին և ասել հետևեալը. «Պարոններ, մեզանից իւրաքանչիւրը մեր ընտանիքի և բարեկամների հետ միասին ուրախութեամբ և զուարթութեամբ տօնում ենք և տօն օրերը, ու անհոգ ապրում, առանց ուշք դարձնելու, թէ մեզ հետ միասին մի և նոյն քաղաքում, մի և նոյն թաղում, նոյն իսկ դրացիներ՝ սովից ու ցրտից տանջվում են, առանց մէկից մի օգնութիւն ստանալու և իրանց օրերն անց են կացնում արտասուքի հեղեղներ հոսեցնելով և այնպիսի դառն կեանք վարելով, որը նկարագրելու համար ոչ իմ սիրտը կարող է դիմանալ և ոչ ձեռը: Այդ մարդիկը այստեղ անտէր, անտիրական մուրացկանութիւն են անում: Մենք, ընդհանրապէս, իբրև մարդ և մասնաւորապէս իբրև քրիստոնեաներ, պարտաւոր ենք դրանց մասին հոգալու, դրանց մխիթարելու և մեր առատութիւններից նրանց բաժին հանելու: Օգնեցէք, պարոններ, այդ թշուառներին, իսկ ես և իմ կինս ինչով որ կարող ենք նպաստել, չենք խնայի և կօգնենք ձեզ»... Պ. նահանգապետի այդ խօսքերի ազդեցութեան տակ, նոյն իսկ նրա տանը, քաղաքացիք խորհուրդ են կազմում և մի քանի անդամներից բաղկացած մի մասնաժողով ընտրում, որը պիտի հոգայ անօգնականների և բնիկ աղքատների մասին: Մասնաժողովի մէջ է և նահանգապետի օգնականի կինը՝ տիկին Պե-

տանդրը։ Այդ մասնաժողովը մի քանի նիստեր է ունեցել, ուր որոշվել են աղքատների ընտանիքների իւրաքանչիւր անդամին տալ օրական $1^1/_2$ ֆ. հաց, $^1/_3$ ֆ. միս, վառելիք և այլն։ Այս ծախսերը հոգալու համար քաղաքացիներին՝ իւրաքանչիւրին իր կարողութեան համեմատ՝ դասակարգերի են բաժանել և ամսական տուրք նշանակել. իսկ ծառայողներից՝ որոշ տոկոս նշանակել նոյն նպատակով։ Առայժմս որոշված է աղքատներին օգնել, մինչև ապրիլ ամիսը նրանց ապրելու միջոց տալով։

Թող ների մեզ յարգելի մասնաժողովին մի համեստ խորհուրդ տալ. արդեօք աւելի նպատակայարմար չի լինի, փոխանակ առանձին առանձին միս, համեմունք և այլն տալու՝ ձրի ճաշարան բաց անել, որովհետև, ինչպէս անցեալ տարի փորձը ցոյց տուեց, դա թէ նպատակայարմար էր և թէ աւելի էժան ($2^2/_2$ կոպ.)։ Ցանկալի էր, որ կարսեցիները չը խնայէին իրանց կոպէկները այդ թշուառներին օգնելու համար, որպէս զի մասնաժողովը կարողանայ իր գործունէութիւնն աւելի ընդարձակել։ Մտադրութիւն կայ նոյն միջոցներն առաջարկել և գիւղերին։

***

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ

—

Յունվարի 9-ին

Տեղիս աղքատներին և սովեալներին օգնութիւն հասցնելու համար կազմած յանձնաժողովը Զրորհնէքի տօներին բաժանեց 200 չքաւոր ընտանիքներին, որոնք բաղկացած են 1000 հոգուց, ալիւր, և փող՝ ամեն մի ընտանիքում գտնվող հոգու չափով, իւրաքանչիւր հոգուն տալով 6 ֆունտ ալիւր և 15 կոպէկ փող։

Շատ ծանր էր տեսնել, թէ ինչպէս աղքատ կանայք և երեխաներ, մի-մի տոպրակ առած՝ լցվել էին դէպուտատի գրասենեակը՝ ողորմութիւն ստանալու համար։

Շատ ողամարդիկ քաղցած մտել են տուն և ամօթից երևան չեն գալիս, իսկ շատերը չը կարողանալով դիմանալ իրանց որդոց լաց ու կոծին, «հաց, հաց, ամօթի եմ» աղաղակներին, թողել են իրանց ընտանիքը անտէր և անխնամ և հեռացել օտար քաղաքներ մուրալու։

Դեկտեմբերի 31-ին, գիշերը, մեր ուսումնարանում պարահանդէս կար։ Պարահանդէսից 30 րուբլի զուտ արդիւնք մնաց։ Ուսումնարանի դրութիւնը նախանձելի չէ։ Հոգաբարձուները այս տարի մի նոր արդիւնքի աղբիւր են գտել, այն է, ամեն մի ունևոր մարդու տօնի օրը գնում են նրա մօտ, շնորհաւորում տօնը և ապա առաջարկում են մի մատեան՝ յօգուտ ուսումնարանի փող ստորագրելու. այդպիսով կարելի է տարեկան մօտ 200—300 րուբլի հաւաքել։ Ծննդեան ճրագալոյցին էլ ուսուցիչները երկու խմբի բաժանված «աւետիս» ման եկան և 120 րուբլի փող հաւաքեցին յօգուտ ուսումնարանի։

Յունվարի 6-ին առաւօտից մինչև երեկոյ ձիւն եկաւ և այնպիսի բուք ու բորան էր կանգնել, որ շատերը չը կարողացան նոյն իսկ եկեղեցի գնալ։ Եկեղեցին կիսով չափ դատարկ էր, այն ինչ միշտ այդ օրը այնպէս են լցվում եկեղեցի, որ, ինչպէս ասում են, ասեղ գցելու տեղ չէ լինում։ Չը նայելով, որ վաղօրօք՝ գետի վրա «Յորդանան» էին պատրաստել, բայց, այնու ամենայնիւ, անհնար եղաւ, սաստիկ ձիւնախառն քամու պատճառով, խաչը դուրս տանել, ուստի եկեղեցու մէջ կատարեցին խաչը ջուրը գցելու հանդէսը։

Բ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Միլան, դեկտեմբերի 26-ին

Մեր մէջ կայ անզործների մի դասակարգ, որի նպատակը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պառաւ կանանց պէս նստել այստեղ ու այնտեղ և զանազան չինծու սուտով ունկնդիրների միտքը մոլորեցնել։

Պատմեմ իրողութիւնը։ Շատերին կարծեմ յայտնի պիտի լինի, որ Թիֆլիսում կազմվեց մի ընկերութիւն, որի նպատակն էր նպաստամատոյց լինել ինձ՝ երեք տարի ժամանակով, մինչև իմ աւարտելը կօնսէրվատօրիայի դասընթացը։ Այդ ընկերութեան նպատակն էր, որ ես սովորեմ Միլանի կօնսէրվատօրիայում։ Գիշեր-ցերեկ արիւն քրտինք թափելով ու հազար ու մի խոչնդոտներին յաղթելով՝ ինձ աջողվեց ընդունվելու և ահա երրորդ տարին է, որ ես սովորում եմ այդ ուսումնարանում։

Սակայն եղել են գծուծ մարդիկ, որոնք սպիտակը սեւ տեղ ցոյց տալով, ուզեցել են ինձ օգնող խմբի մէջ գժտութեան մի դուռը բանալ և կարծէք թէ աջողվել է մի քանի միամիտներին հաւատացնելու, որ ես ամենեւին մտած չեմ կօնսէրվատօրիա ու կօնսէրվատօրիայի ուսանող չեմ, ուստի և դրանք դադարել են ամսական վըճարը տալուց, ինչպէս երևում է իմ ստացած մի նամակից, որը գրել է ինձ յիշեալ խմբի անդամներից մէկը։

Կարծեմ այդ պարոններին յայտնի պիտի լինի նոյն իսկ 1892 թւին «Արձագանքում» տպված մանաւոր տեղեկութիւնից վկայականիս մասին, որը ստացել էի կօնսէրվատօրիայի վարչութիւնից հաստատված ու վաւերացրած ստորագրութեամբ և կնիքով, որը, ի գիտութիւն և միամտութիւն ինձ օգնող խմբի բոլոր անդամների, ուղարկել էի պ. Յովհաննէս Լալայեանին։ Սա էլ, առանձին-առանձին չը ցոյց տալու համար, տպել էր տուել «Արձագանքի» 1892 թւի նոյեմբերի 15-ի համարում, ուր պարզ գրված էր, թէ ինչ աջողութեամբ ես ընդունվել էի կօնսէրվատօրիայում։ Իսկ եթէ կան մի քանի թերահաւատ անդամներ, որոնք չեն յիշում, կարող են դիմել նոյն պարոնին, որի մօտ գտնվում է վկայականիս բնագիրը։ Կարծեմ աւելորդ է ամենայն ամիս դրանց համար վկայութիւններ ուղարկելը։ Փոխանակ այդքան թերահաւատ լինելու, թող սպասեն էլի մի քանի ամիս և կը տեսնեն իմ աւարտման դիպլօմս։

Խոնարհաբար խնդրում եմ «Մշակի» խմբագրութեան՝ մի անկիւն շնորհել այս երկտողիս։

Բէգլար Ամիրջանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ուրախութեամբ յայտարարում ենք, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր վերջին նիստում քանդել է իր նախորդ վճիռը՝ դպրոցի շինութիւնը սկսելու մասին, և որոշել է այդ հարցը առաջարկել էջմիածնի հոգևոր բարձր իշխանութեան քննութեան և հաստատութեան։

—

Կ. Պօլսից «Московскія Вѣдомости» լրագրին հաղորդում են հետևեալը։ «Այստեղ լուր տարածվեց, որ Փոքր-Ասիայում, Վան քաղաքի շրջակայքում, չերքեզները և բաշիբոզուկները յարձակվել են հայ գիւղերի վրա և բնակիչներին հասցրել մեծ վնասներ։ Այս բարբարոսութեան մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն, բայց ինչպէս լսվում է, Թիւրքաց կառավարութիւնը աշխատում է քնացնել գործը և խոստանում է հայերին ինչ որ ապագայ բարիքներ»։

—

Կ. Պօլսի «Արևելք» լրագիրը այս տարի լրացրել է իր տասնամեակը։ Ինչպէս յայտնի է այդ լրագիրը ղեկավարվում էր մի քանի անձինքներից բաղկացած մի վարչութեան ձեռքով։ Խօսելով այդ մասին, «Արևելքը» այն միտքն է յայտնում, որ ուրեմն կարելի է լրագիրը առաջ տանել հաւաքական խմբագրութեամբ, փոխանակ լինելու մի անձի օրգան։ Կ. Պօլսի լրագիրը զուր է կարծում, որ մի նոր ճշմարտութիւն է յայտնում։ Հաւաքական խմբագրութեամբ ոչ թէ միայն կարելի է, այլ և շատ լաւ կարելի է խմբագրել մի քաղաքական—գրական օրգան, միայն դրա համար պէտք է, որ խմբագրութեան կամ, ըստ պօլսեցոց, վարչութեան անդամները լինեն համերաշխ, մի և նոյն ուղղութեան պատկանող, նոյն ձգտումներն ունեցող, և մի և նոյն ժամանակ անկախ մարդիկ։ Ապա թէ ոչ դուրս կը գայ այն, ինչ շատ անգամ պատահել է «Արևելքի» հետ.—մի յօդուած չէր տպվում, որովհետև վարչութեան մի անդամը այս ինչ էֆէնդուց վախենում էր. միւս յօդուածը, թէև վատ, պէտք է տպվէր, որովհետև այն ինչ փաշան հրամայել էր վարչութեան մի անդամին, և այլն և այլն։ Այդպիսի խմբագրութիւնը հաւաքական խմբագրութիւն չէ, այլ էֆէնդիների և փաշաների մանկլաւիկների մի խումբ, որը ամեն օր փոխում էր իր գոյնը, իր ասածը, իր համոզմունքը։ Եւ «Արևելքը» իր 10 տարվայ գոյութեան ընթացքում դրա փառաւոր ապացոյցն է տուել։

—

Երեքշաբթի, ամսիս 18-ին, կայացաւ Կայսերական Գիւղատնտեսական ընկերութեան հերթական նիստը, որ նուիրված էր 1894 թւի նախահաշւի քննութեան։ Այդ նիստում ընտրվեցին վերստուգող յանձնաժողովի անդամներ՝ պ.պ. Ա. Եւանգուլեան, Ջաւարեան և իշ. Անդրօնիկով և ընկերութեան մի քանի նոր անդամներ։ Այս վերջին ընտրութեան միջոցին մի անախորժ դէպք տեղի ունեցաւ։ Նախորդ նիստում առաջարկված է եղել անասնաբոյժ պ. Շէյն-Ֆօգէլը իբրև ընկերութեան անդամ և ստացած է եղել մի ձայնով աւելի սպիտակ քուէ. բայց ժողովականները այդ ընտրութիւնը համարել են անվաւեր։ Ներկայ նիստում նորից քննվեց այդ խնդիրը և ձայների բազմութեամբ վճռվեց նորից քուէարկել։ Քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ աննպաստ պ. Շէյն-Ֆօգէլի համար և նա մերժվեց անդամութիւնից։ Սա առաջին դէպքն է Գիւղատնտեսական ընկերութեան տարեգրութեան մէջ, որ ցանկացողը չէ ընտրվում անդամ ընկերութեան։ Շէյն-Ֆօգէլի սևացնելը ծանր տպաւորութիւն է թողնում։ Այդ պարոնը, ճիշդ է, գիտէ մէկ-մէկ խախուտ հիմքերի վրա հաստատված գիտնական առաջարկութիւններ անել. բայց մեզանում այնքան քիչ են գիտութեամբ պարապվողները, որ տանելի պէտք է համարվէր այնպիսի մի անձն, որը ոչ մի անազնիւ գործի մէջ չէ մեղադրված և սէր ունի դէպի գիտնական պարապմունքները, թէկուզ դրանք յաճախ ապարդիւն լինէին։

—

Երևում է կան մարդիկ, որոնք անընդունակ են իրանց կարդացածը հասկանալ։ Թէ «Մշակի» անցեալ տարվայ առաջին համարում, և թէ այս տարվայ սկզբին, երկրորդ համարում, բացարձակ յայտնեցինք, որ ոչ ոքի «Մշակ» չենք ուղարկի, մինչև որ չը վերանորոգեն բաժանորդագրութիւնը, և աւելացրինք, որ հին բաժանորդներից նրանք, որոնց փողը անցեալ տարվանից մնում է խմբագրութեան մէջ, թող մի կարգադրութիւն անեն, կամ յետ վերցնեն իրանց բաժանորդագինը և կամ անցկացնեն 1894 թւին։ Բայց չը նայած այդ պարզ, հասկանալի յայտարարութեան, էլի գտնվում են մարդիկ, որոնք զարմանում են, թէ ինչու չենք շարունակում և այս տարի նրանց ուղարկել «Մշակը»։ Վերջին անգամ յայտարարում ենք, որ անցեալ տարվայ այն մի քանի բաժանորդները, որոնք դեռ մինչև այսօր ոչինչ կարգադրութիւն չեն արել, կարող են յետ ստանալ իրանց բաժանորդագնի մնացորդները։

—

Յօգուտ Գրիգոր Արծրունու արձանի և գրուածքների տպագրութեան ստացանք. 1) Բաթումից, Աբրահամ Շաւիկեանից, մի խումբ մշակներից հանգանակած, 5 րուբլի. 2) Արդվինից, բժ. Ա. Միրիմանեանից՝ 10 րուբլի. 3) Ախալքալաքից, Զարմայր Արվանեանից՝ 8 ր. (միաց. բաժ.) և Յարութիւն Ղազանջեանից՝ 8 ր. (միաց. բաժ.). ուրեմն նախկին 1807 րուբլի 16 կոպէկի հետ այժմ ունենք 1838 րուբլի 16 կոպէկ։

—

Ռուս տիկին Սիպիրեակովա նուիրել է 10,000 րուբլի, որով պէտք է հիմնվի մի ընդհանուր բնակարան, կանանց բարձրագոյն կուրսերի ուսանողուհիների համար։

—

Երէկ Տրապիզոնի Թիւրքաց պօստը մեզ վերադարձրեց «Մշակի» բոլոր համարները, որ ուղարկված էին այդ քաղաքի բաժանորդներին, մակագրելով, որ մուտքը արգելված է։ Խնդրում ենք Տրապիզոնի մեր բաժանորդներից մի որ և է կարգադրութիւն անել իրանց բաժանորդագների վերաբերմամբ։

—

Պետերբուրգում թոյլատրված է հրատարակել մի նոր քաղաքական-գրական ամենօրեայ լրագիր «Русскій Голосъ» անունով։ Արդեօք «Русскій Голосъ»-ը անունով է միայն նմանվելու նախկին «Голосъ» լրագրին, թէ նման պիտի լինի և ուղղութեամբ ու համոզմունքներով։

—

Մի պարոն, Վահան Նազարեան անունով, Ախալցխայից, «Արձագանքի» երէկվայ համարում տպագրելով մի հերքում Արսէն արեղայ Ղլտճեանի դէմ, մի և նոյն ժամանակ յանդգնութիւն ունի ասելու, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը չէ տպել այդ նոյն հերքումը։ Հարցնում ենք. երբ և ում միջոցով է յայտնել մեր խմբագրութիւնը, որ այդ հերքումը չէ տպագրվելու։ Մենք մեր պարտքն ենք համարում միջոց տալ մարդկանց արդարանալու, տպագրելով նրանց հերքումները, ինչքան էլ նրանք անմիտ կերպով գրված լինէին։ Սակայն քարտուղար պ. Նազարեան պէտք է հասկանայ, որ խմբագրութեան մէջ հերքումներ տպագրելու համար հերթ կայ, որին պէտք է սպասել։ «Մշակի» անցեալ տարվայ № 14-ի թղթակցութեան դէմ Բագուից, պ. Գրիգոր Դիլդարեանի գրած հերքումը, միայն միւս համարում լոյս կը տեսնի, ուրեմն ինչպէս կարող էր աւելի ուշ, «Մշակի» № 25-ի դէմ գրած հերքումը աւելի վաղ լոյս տեսնել։ Մի փոքր համեստ պէտք է լինել։ Եթէ պարոնը նոյնքան համեստութեամբ և խելօքութեամբ է վարել իր քարտուղարական պաշտօնը,—այն ժամանակ մեզ հասկանալի է դառնում, թէ ինչու է նա արձակվել իր պաշտօնից։ Ի դէպ. մենք շատ ուրախ ենք, որ պարոնի հերքումը «Արձագանքում» տպագրվելով, մենք ազատվեցինք այդ պարտաւորութիւնից։

—

Թէհրանից մեզ գրում են, որ պ. Հ. Բաղիկ, որն իր ուսումն առել է Հնդկաստանում, ձեռնարկել է անգլիերէնի թարգմանել Գրիգոր Արծրունու «Էվէլինա» վէպը։

—

Յունվարի 12-ին Մօսկվայի համալսարանը տօնեց իր գոյութեան 139-րդ տարեդարձը՝ հանդիսաւոր ակտով։ Առ 1-ն յունվարի 1894 թւի համալսարանի ուսանողների թիւն է 3,693. բացի դրանից ունի 86 կողմնակի ունկնդիրներ։

—

Ղզլարից, Սիմէօն Իզմիրեանց և մի պարոն, Ա. Վ. 1893 թւի իրանց բաժանորդագնից մնացած 8 րուբլիները թողնում են մեր խմբագրութեան տրամադրութեան ներքոյ։

—

Բագուից պ. Նաբաթեանցի նուիրած «Մշակի» մի օրինակը մենք յատկացնում ենք Արդահանեան հետևակ գնդի հայ զինուորներին, Ալէքսանդրօպօլում։

—

«Մշակի» ներկայ համարի հետ ուղարկում ենք մեր բաժանորդներին «Տարազ» շաբաթաթերթի ծանուցումը։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են, որ այնտեղ սաստիկ տարածված է ծաղիկ հիւանդութիւնը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՃԳՆԱԺԱՄ ՍԵՐԲԻԱՅՈՒՄ

—

Սերբիայի ներկայ քաղաքական դրութիւնը եւրոպական մամուլի զանազան ենթադրութիւնների առարկայ է դարձել։ Միլան թագաւորի անսպասելի երևալը, Ալէքսանդր թագաւորի հրաւէրով, առանց մինիստրութեան գիտութեան և համաձայնութեան, Սերբիայում մեծ իրարանցում առաջ բերեց և Գրուիչի մինիստրութիւնը ստիպվեց հրաժարական տալ։

Ալէքսանդր թագաւորը այս երկրորդ անգամն է, որ փորձ է անում սահմանադրութիւնը խախտել և գնալ ժողովրդի կամքի հակառակ։

Եւրոպական լրագիրները սերբիական այժմեան ճգնաժամը վերագրում են աւստրիական ինտրիգներին և Միլանին համարում են գործիք աւստրիական կառավարութեան ձեռքում։

Բանն այն է, որ Աւստրիան վաղուց արդէն դժգոհ է Սերբիայի գործերի դրութիւնից։ Վաղուց է որ այդ պետութիւնը աշխատում է իր նախկին ազդեցութիւնը վերականգնեցնել Սերբիայում, բայց մինչև այժմ նա անաջողութեան է հանդիպել։ Այժմ Աւստրիան կամենում է օգուտ քաղել Օբրէնօվիչների թագաւորող տան և Կարագէօրգիի սերունդների մէջ եղած թշնամական զգացմունքից, ներքին խռովութիւն գցել երկրի մէջ և ստիպել Ալէքսանդր թագաւորին մինիստրութիւն կազմել զինուորական անձինքներից։ Նպատակը անյայտնի է. այդպիսի մինիստրութեան կազմակերպութիւնը դժգոհութիւն կը յարուցանի երկրի մէջ և կը դրդէ Կարագէօրգեվիչների կուսակիցներին՝ վճռողական գործողութիւններին դիմել։ Հէնց այդ է ցանկանում Աւստրիան.—ներքին խռովութիւններ յարուցանել երկրի մէջ, որպէս զի կարողանայ պղտոր ջրում ձուկ որսալ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Daily News» լրագիրը հաղորդում է, որ Ռուսաստանը զինուորութիւն ունի նոր երկաթուղիների ցանց կառուցանել Միջին Ասիայում՝ իր սահմանը պաշտպանելու նպատակով։

—«Berliner Tageblatt» հետեւեալ կերպով է նկարագրում սերբիական ճգնաժամը. «Ցանկալար ամենին ծանօթ է, որ սերբիական զօրքի օֆիցերները իրանց ռոճիկները չը ստացան։ Որովհետեւ մինիստրութիւնը ոչ մի անգամ դրամ չունէր, այդ պատճառով թագաւորին չը կարողացաւ ներկայացնել։ Մինիստրները վախենում են օֆիցերների դժգոհութիւնից, որը ծայր է առել։ Այդ պատճառով վճռված է կուսակցական մինիստրութիւն կազմել։ Այս բոլոր անցքերից յետոյ թագաւորը ոչ-արմատական մինիստրութիւն կազմելու յանձնարարութեամբ, հրաժարվելուն այդ յանձնարարութիւնից՝ մեծ պատասխանատուութեան պատճառով։ Բայց երկրորդ անգամ պետական իշխանութիւնը ... Բայց մի նոր մինիստր է կազմվել նրան արդեօք այդ նոր լիգայում»։

—Իտալական լրագիրները հաղորդում են, որ գեներալ Դինցը Մասսաւայում և Կարրարայում կատարած խուզարկութիւնների ժամանակ շատ նշանաւոր զոհամիջոցներ է գտել, որոնք բացատրում են թէ խռովութեան կազմակերպութիւնը և թէ նորա նպատակը։

—«Berl. Tag.» լրագրի Վիեննայի թղթակցի խօսքերով, նախկին թագաւոր Միլան Օբրենովիչի բարեկամները կատարեալ օրինական գործողութիւն են համարում նրա Սերբիա վերադառնալը, որովհետեւ նրա աքսորին վերաբերեալ օրէնքը այժմ ունէր միայն ժամանակաւոր նշանակութիւն։ Միլանը զօրքի գլխաւոր հրամանատար կը նշանակուի։ Հասարակական կարծիքն Սերբիայում մատնանիշ է պատասխանատու այս նշանակութեան։ Արմատական կուսակցութեան մի մասը զինւորութիւն ունի սերբիական գահը բարձրացնել իշխան Արսէն Կարագեորգեւիչին։ Բայց Վիեննայի կառավարական շրջանները համոզուած են, որ վերադարձով սերբիական անցքերին տեղական բնաւորութիւն տալով կը հանգչի, որոնք չեն առաջացնի մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը։

—Անարխիստների կալանաւորութիւնները դեռ էլ շարունակվում են Ֆրանսիայում, Շուեյցում, ի միջի այլոց, կալանաւորեցին փաստաբաններից մէկին։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յունվարի: Նորին կայսերական Մեծութեան առողջութեան բարւոքումը շարունակվում է: Ցերեկը, երեկոյեան ջերմութիւնը 9 ժամին 38,1, պուլսը լաւ է, ջերմութիւնը աւելի ցածր, հազը թեթեւ։—Ստացված տեղեկութիւնները գիւղական գործակալների մասին, որ մի քանի տեղերում սովածների ... գոյութիւն ունեցող ... Կառավարութիւնը վճռեց կառավարական բոլոր հաստատութիւնների ուշադրութիւնը դարձնել մանաւանդ այն պարագաներին, որ սովեալ ժողովրդի դրութիւնը շատ ծանր է, երբ ստուգուի, որ տեղական ապաստանները շատ գլուխ պաշարներ ունին, նրանց պէտք է հարկադրել, և գալ ժողովրդի օգնութեան, նաեւ թոյլ տալ տնտեսական գործերի մէջ թէ ինչով կարելի է օգնել։ Հրամայվում է ամբողջ տեսչութիւնների գործունէութիւնը ուղղել դէպի գիւղացիների ծանր

ները գցել գաւառի բոլոր հասարակութիւնների վրա, արգելել հողաբաժիններ խլելը այրիներից և որբերից, արգելել ապառիկների համարըծման տաւարի, գործիքների, սերմացուի և հացի վաճառումը, վերացնել այն արգելքը, որ տեղի ունէր ապառիկներ ունեցողներին անցաթղթեր տալու ժամանակ, սահմանափակել ապառիկ ունեցող գիւղացիների մասնաւոր գործերից ստացած վաստակի վերցնելը, արգելել փոխառութեան ժամանակ տուած կանխավճարների ամբողջապէս պահելը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յունվարի: Թագաւոր կայսրի տաքութիւնը գիշերը չաւելացաւ. առաւօտեան 38 էր, թոքի բորբոքման նշանները պակասում են. բրօնխիտը շարունակվում է և արգելում է քնելուն. պուլսը լաւ է։—Մոսկվայի դատաստանական պալատի աւագ նախագահ Ջավադսկին արդարադատութեան մինիստրութեան երկրորդ դէպարտամէնտի դիրեկտոր է նշանակված։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 յունվարի: Թագաւոր կայսրի տաքութիւնը շարունակում է պակասել. երեկոյեան 38,7 է, բրօնխիտը մի փոքր թուլանում է և թոյլ է տալիս ժամանակ առ ժամանակ կարճատեւ քուն, պուլսը լաւ է։—Վճռված է երկաթուղին կառուցանել դէպի հիւսիս։ Յանձնաժողով է կազմված ուղղութիւնը որոշելու համար։ Ծրագրվում է՝ Ֆինլանդիա-Միրմանեան ափը, կամ Վոլգա հիւսիսային-Դվինա, կամ Պետերբուրգ-Արխանգելսկ։

ՍՕՖԻԱ, 19 յունվարի: Պրինց Ֆէրդինանդի և Ստամբուլովի դէմ եղած դաւադրութեան գործի առիթով Լուկա Իվանով դատապարտված է ծանր բանտարկութեան 15 տարով, իսկ նրա եղբայրը՝ Ստոյան Իվանով երեք տարվայ բանտարկութեան, առանց քաղաքացիական իրաւունքներից զրկվելուն։—Կօբուրգեան Ֆէրդինանդ պրինցի ամուսինը արու զաւակ ծնեց։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Յունվարի 18-ին

Լօղօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	92 ր.	80 կ.
Բերլին վրա 100 մարկ — . .	45 ր.	$42^1/_2$ »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36 »	80 »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	40 »
Մաքսային կուպօններ — . .	148 »	50 »
Արծաթ — — — . .	— »	— »
Բօրսային դիսկօնտեր — . .	5 »	7 »
Պետ. բանկի $5^0/_0$ տոմս 1 շրջանի .	103 »	25 »
— — — — 2-րդ . .	$102^7/_8$ »	— »
— — — — 3-րդ . .	$102^1/_8$ »	— »
$5^0/_0$ ոսկեայ ռէնտա	— »	— »
$4^0/_0$ ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	95 »	— »
Արեւելեան $5^0/_0$ փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	$101^3/_8$ »	— »
— — — 3-րդ —	101 »	75 »
— — — 4-րդ —	— »	— »
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.	241 »	— »
— — երկրորդ —	225 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	$102^5/_8$ »	— »
$4^1/_2$ ռէնտա	— »	— »
$4^0/_0$ ներքին փոխառութեան . . .	$94^7/_8$ »	— »
$5^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$101^1/_8$ «	— »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	190 »	— »
$4^1/_2{}^0/_0$ վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	99 »	25 »
$4^1/_2{}^0/_0$ գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	152 »	— »
— — — թղթադ. .	101 »	— »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները.	$10^5/_8$ »	— »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	100 »	75 »
Օդէսայի — —	100 »	75 »
Թիֆլիսի — — .	98 »	25 »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	98 »	25 »
— — Քութայիսի — .	98 »	25 »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւնների։

Կ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—$10^1/_2$ ժ. աչքի և նեարդային հ.

Դ. Դ. ԲՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—$10^1/_2$—$11^1/_2$ ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—$11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—$12^1/_2$—1 ժ. կանանց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի և մէզի ուսեռական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—$7^1/_2$ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—$7^1/_2$ ականջի, կոկորդի և քթի ու նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։ Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ։ (№ 72)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հայկական ներկայացումն — Բաժանորդագրութիւնից դուրս

Հինգշաբթի, յունվարի 20-ին, հայ դերասանական խումբը կը ներկայացնէ՝

☛ Ի ՆՊԱՍՏ Պ. ԱՐԱՔՍԵԱՆԻ ☚

I. „ՔԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ“

կոմ. 4 գործ. հեղ. Սունդուկեանցի (2-րդ գործ.)

II. „ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ“

Մենախօսութիւն 1 գործ. հեղ. Արաքսեանի

III. ՁԱՒԵՇՏ

Մասնակցում են՝ օր. օր. Սնարսկայա, Ֆինգէրտ, Տիշինսկի, Սանգուրսկի, Աբաշիձէ և Արաքսեան

IV. „ԽԱՆՈՒՄ“

կոմ 4 գործ., հեղ. Ցագարելլի, թարգմ. Արաքսեանի (4-րդ գործ)

Սկիզբն է ճիշդ $7^1/_2$ ժամին։ Տեղերի գինը սովորական է։

Հոգեւոր իշխանութեան կարգադրութեամբ որոշված է ամսիս 23-ին, կիրակի օրը, ս. պատարագից յետոյ ժամը 12-ին, կատարել պատգամաւորների ընտրութիւն քաղաքիս ՎԱՆՔԻ, ՄՈՂՆՈՒ ԵՒ ԲԵԹՂԷՀԷՄԻ եկեղեցիների մէջ, ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ընտրութեան համար։ Ուստի յիշեալ եկեղեցիների ժամապատիւ ծխականները հրաւիրվում են նշանակված օրը իւրաքանչիւրն իր ծխական եկեղեցին՝ մասնակցելու ընտրութեանը։ Ամեն մի եկեղեցին պէտք է ընտրէ չորս պատգամաւոր։

Թիֆլիսի եկեղեցիների բարեկարգութեան վերատեսուչ՝ Յովհաննէս քահանայ Մարտիրոսեան (№ 6) 1—2

ԲԱՑՎԱԾ Է 1894 ԹՒԱԿԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

XII ՏԱՐԻ „ԱՂԲԻՒՐ ԵՒ ՏԱՐԱԶ“ ՏԱՐԻ V

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԻ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵՆ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ, ԾՐԱԳՐՈՎ ԵՒ ՀԱՅ ՅԱՅՏՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ՈՅԺԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ.

„Աղբիւրը“ լոյս է տեսնում ամիսը մի անգամ 2—3 թերթ, տարեկան 12 №№, իսկ „Տարազը“ շաբաթը մի անգամ, կիրակի օրերը 1—2 թերթ, տարեկան 50 №№, „Աղբիւրը և Տարազը“ 1894 թւականից լոյս են տեսնում մեր անմիջական խմբագրութեամբ և հրատարակութեամբ։

Յունվարի 16-ից կը սկսեն կանոնաւոր լոյս տեսնել „Տարազի“ 1894 թ. №№, իսկ „Աղբիւրի“ 1894 թ. № 1 լոյս կը տեսնի յունվարի 25-ին։ Տպագրվում է և „Աղբիւրի“ 1893 թ. № 12-ը, որ կուղարկվի բաժանորդներին մինչև հինգ օրը։

„Աղբիւրի“ տարեկան գինը (առանց պրեմիաների) 3 ր. է, իսկ „Տարազինը“ (առանց պրեմիաների) 6 ր.։ 3—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Նագօրնայա փողոց, № 9)

Ցանկացողք, ունենալ իրանց առեւտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին, Ս. Մանուէլեանցին։ Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատեստատներ։

Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովեանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу.

№ 88 6—20

АТАМАНОВЪ / ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Հ. Յ. ՕՐԲԷԼԻ

Սօլօլակսկայա փողոց, սեփական տանը №№ 15—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտեան 8 ժամից մինչև 12 ժ. և երեկոյեան 4 ժամից մինչև 6 ժ. կիրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ։

(№ 145) 116—150

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА

HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ“ գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրօնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նոմէրներ որոնց սարք ու կարգը ամենալաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման։ Նոմէրների գինը 50 կոպէկից մինչև 3 ռուբլի օրական, անկողնով և ծառայով։ Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ“ և „Նոր-Դար“ լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ։ Կայ ռէստօրան, տելեֆօն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիքներ։

Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում։

(№ 21) 63—130 (շ.)

ՄԻՋՈՑ ԽԱՐԲՈՒԽԻ ԴԷՄ

բժշկական դէպարտամէնտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման Կովկասեան Ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում։

№ 128 (91 թ.) 14—40